

Impressie themabijeenkomst Groenbeheer

Van gemeentelijk groen naar gemeenschapsgroen

BOUWSTENEN VOOR HET TOEKOMST- VERHAAL VAN DE STAD

Schrijf mee!

Bewoners en raadsleden namen het initiatief om een Groenvisie voor Amersfoort te maken. Een verhaal met 2030 als stip aan de horizon, waarin de natuur en het groen centraal staan. In relatie tot een leefbare stad en het belang ervan voor (groepen) Amersfoorters. Een eigentijds verhaal dat het gewenste toekomstbeeld beschrijft. En dat een nieuw, veelbelovend samenspel laat zien tussen 'stadhuis en samenleving'.

Amersfoorters zijn van harte uitgenodigd om het verhaal met elkaar te maken. Dit gebeurt tijdens 7 themabijeenkomsten over klimaatbestendigheid, ecologie, bomen, recreatief groen, eetbaar groen, groenbeheer en water. En via de websites www.groenvisieamersfoort.nl en www.zetamersfoortopdekaart.nl.

Na afloop van de 7 themabijeenkomsten volgt een afrondende bijeenkomst waarin alle thema's in samenhang met elkaar worden besproken.

De bijeenkomst over 'groenbeheer' vindt plaats op woensdag 8 april 2015 bij de Amersfoortse Handboog Vereniging (AHV) Centaur in park Schothorst. Het is de 6e themasessie, waarin met de stad gewerkt wordt aan het maken van een Groenvisie voor Amersfoort. In deze impressie is de opbrengst gebundeld van de geanimeerde discussies die 15 Amersfoorters op 8 april met elkaar voerden over hun wensbeeld om de beweging te maken 'van gemeenschappelijk groen naar gemeenschapsgroen'. Vanuit 5 invalshoeken reikten zij hiervoor kansrijke ideeën en voorstellen aan. Uit de rijke oogst zijn rode draden getrokken waar wij graag uw reactie op horen.

WAAR GAAT HET OVER?

Groenbeheer gaat over groen in de bredere context van de openbare ruimte. In die ruimte speelt zich heel veel af. Mensen hebben behoefte om ergens ander te zijn dan thuis, of op het werk. Op openbare plekken waar zij zich terug kunnen trekken, of op een informele manier onder de mensen kunnen zijn. Met het beheer van de openbare ruimte is 8 miljoen gemoeid voor de hele stad. Daar zit alles in als het gaat om klein cyclisch onderhoud. In de totale buitenruimte vormen groenvoorzieningen een belangrijk onderdeel. Zonder beheer zou groen verloren gaan.

HOE STAAT AMERSFOORT ERVOOR?

Ton de Jong van de gemeente neemt de deelnemers mee in de manier waarop er wordt gewerkt om het groen in de stad te beheren.

De gemeente Amersfoort is *regiegemeente*. Dat wil zeggen dat alle mensen die in de buitenruimte aan de slag zijn worden ingehuurd. 70% van het werk wordt aanbesteed bij Eemfors, het stad- en groenonderhoudbedrijf van de Amfors Groep, gelieerd aan het RWA, Regionaal Sociale Werkvoorzieningschap Amersfoort en omgeving. Bij Eemfors werken mensen met een arbeidsbeperking. Het sociale aspect is voor de gemeente ook belangrijk.

GROEN
ADEMT

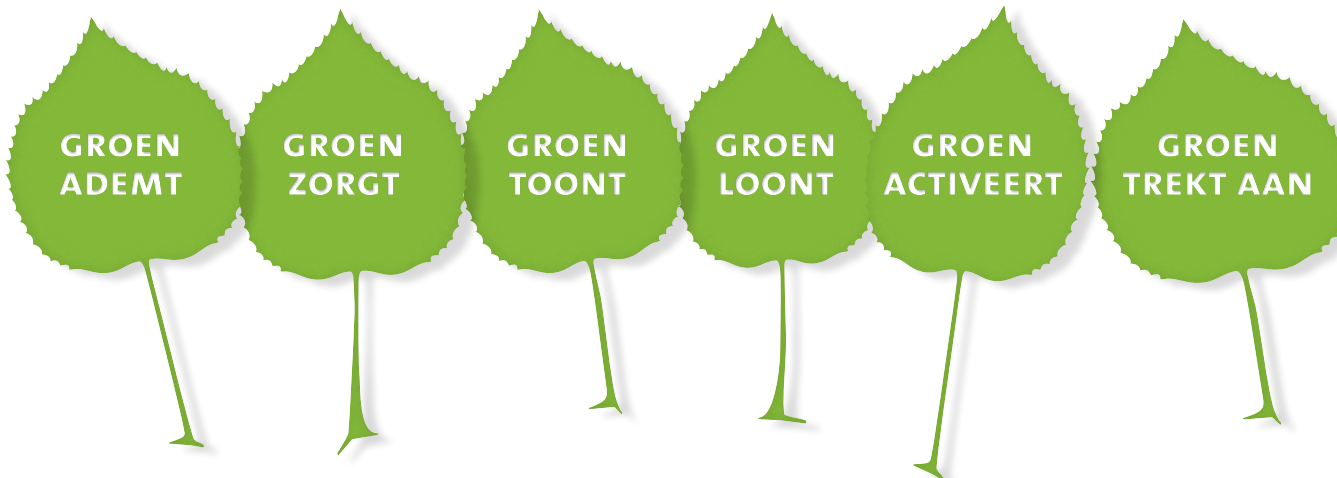
GROEN
ZORGT

GROEN
TOONT

GROEN
LOONT

GROEN
ACTIVEERT

GROEN
TREKT AAN

Dit neemt niet weg dat aan Eemfors dezelfde eisen worden gesteld als aan ieder andere aannemer. Het bedrijf werkt marktconform. Voor de beeldvorming is het belangrijk dat bewoners weten waarom er soms meerdere mensen bezig zijn in een perkje. Het werk komt goed voor elkaar, maar deze werkers hebben wel meer tijd en begeleiding nodig.

Sturing op beeldkwaliteit

Ton vertelt dat de gemeente *beeldkwaliteit-gestuurd* werkt en niet zozeer op frequentie. Amersfoort loopt daarin met grotere gemeenten voorop. De gang van zaken is dat in beeld wordt gebracht wat de gemeente precies verlangt van de aannemer. Dan gaat het bijvoorbeeld om het maaien van het gras in relatie tot de A, B, of C-kwaliteit. Door met beeld te werken kan goed worden gecontroleerd of het onderhoud volgens afspraak wordt uitgevoerd. Denk aan bomen, bosplantsoenen, zoomvegetatie, gras, heesters, hagen, rozenstruiken, vaste planten, het maaien van sloten.

De kwaliteit die wordt afgesproken kan voor delen van de stad verschillend zijn. Het kwaliteitsniveau wordt op het gemeentehuis bepaald. Bij aanbestedingen geldt het principe van de economisch meest voordelige inschrijving. Aannemers kunnen in de aanbesteding meer-kwaliteit bieden: een hogere kwaliteit voor dezelfde prijs. Daar heeft de stad dus voordeel van.

Integraal bestek/contract

Voor alle werkzaamheden in de openbare ruimte – dus inclusief het groen – verlangt de gemeente van aannemers een *integraal bestek, of contract*. Eén aannemer is als opdrachtnemer daarmee verantwoordelijk voor zaken als verlichting, bestrating, bebording én groenvoorziening. Deze opdrachtnemer is het aanspreekpunt voor alle activiteiten die worden uitgevoerd. Ook de meldingen die binnenkomen via het klantcontactcentrum van de gemeente gaan rechtstreeks naar de aannemer. Over iedere melding wordt verslag uitgebracht aan de klager.

Een bestek/contract met een aannemer wordt meestal gesloten voor 3 jaar met een maximum van 5 jaar. Er kan 2 keer worden verlengd met een jaar. In het contract worden alle werkzaamheden tot in de details beschreven. Bijvoorbeeld de obstakels waar omheen gemaaid moet worden, de bomen waarvan de wortels niet beschadigd mogen raken, de randen van het gazon die gespaard moeten blijven etc. etc.

In principe kan een relatief kleine post voor groen in het contract niet ondersneeuwen, omdat afspraken gemaakt worden over de kwaliteit. In een contractperiode kan niet van kwaliteit gewisseld worden.

Schouw

De gemeente controleert of beloftes worden nagekomen. Dat gebeurt met Mibor: mobiel integratiebeheer openbare ruimte. Het is een soort schouw die elke vier weken wordt gehouden. Ad random worden steekproeven gedaan. De aannemer moet aan 90% van de kwaliteitseisen voldoen. Anders volgt een financiële sanctie op basis van een redelijkheid- en billijkheidstoets die wordt uitgevoerd door een onafhankelijk bureau. Dat gebeurt nogal eens. De schouw is dus een belangrijk drukmiddel. Niet zozeer klachten van bewoners. Als bewoners meer mee gaan denken over het beheer en inzicht krijgen in de systematiek van beeldkwaliteit kan nog beter worden gestuurd. Naar de toekomst toe is voorstelbaar dat bewoners meer feeling krijgen door mee te gaan met een schouw.

Beheer door het waterschap

Het is voor bewoners niet altijd duidelijk wie wat in beheer heeft. Sinds kort heeft het waterschap meer verantwoordelijkheid als het gaat om het uitmaaien van watergangen. De primaire watergangen vallen onder het waterschap, de tertiaire onder de gemeente (secundair is er niet).

Regie

De gemeente houdt de regie door middel van bouwvergunningen, directieoverleg, bestekadministratie, overzichten van schouw-resultaten, overzichten van meldingen en klachten. Van de aannemer wordt een kwaliteitsplan gevraagd, een plan van aanpak en een flora en faunaplan, de omgang met beschermde planten en dieren (de gemeente reikt een lijst aan met wat in Amersfoort voorkomt). Aannemers moeten dus veel kennis van zaken hebben. Daarom huren ze bureaus in om een inventarisatie/analyse uit te voeren. Om bijvoorbeeld te voorkomen dat vogels ongestoord kunnen broeden, dat er geen bomen worden gekapt waar nesten in kunnen zitten.

Zelfbeheer

Niet al het groen wordt beheerd door de gemeente. Sommige groenvoorzieningen worden door bewoners aangelegd en beheerd. Het Elisabeth-terrein is daar een voorbeeld van. Bewoners hebben een stichting opgericht en een samenwerkingsovereenkomst gesloten met de gemeente. De stichting bepaalt, de gemeente helpt. De grond blijft eigendom van de gemeente. De gemeente heeft *170 zelfbeheerovereenkomsten* afgesloten met bewoners (als het om kleinere locaties gaat) en rechtspersonen (als het om grotere delen gaat). Iedere week komen er een paar verzoeken binnen.

Vraag is hoe ver de verantwoordelijkheid gaat van bewoners- (verenigingen) die groen zelf willen beheren. Tot op welk niveau is de gemeente aan zet? Ton schetst de ontwikkeling dat bewoners al in een vroeg stadium meepraten. Dat is bijvoorbeeld het geval bij het waterwingebied waar bewoners al bij de totstandkoming van het bestek betrokken waren. Het mooie daarvan is dat een leek op een andere manier kijkt dan de ingewijde.

In de zelfbeheerovereenkomst staat dat het groen niet verwaarloosd mag worden. Maar er wordt niet gewerkt met beeldkwaliteit en schouwen. In het uiterste geval kan de gemeente het beheer terugnemen.

Een hartenkreet van deelnemers is dat bewoners die een groenstrook onderhouden en bijvoorbeeld klaprozen zaaien, te maken krijgen met maaiers die de hele boel wegmaaien. Daarmee wordt zelfbeheer meteen afgeremd. Soms gaat het een paar keer goed en dan weer fout. Dat kan je alleen voorkomen als bewoners intensief worden betrokken door de betreffende aannemer. Nu lijkt het alles of niets, het is denken in kokertjes. We moeten toe naar een andere manier van kijken. Ton geeft aan dat gestart wordt met een pilot waarin de aannemer participatie-ideeën opneemt in het bestek.

Verdere ontwikkeling

- Standaard bewonersparticipatie in groenprojecten.
- Steeds meer zelfbeheerovereenkomsten met bewoners(verenigingen).
- Actualiseren van beheergegevens in GeoVisia. Daarin zijn ook bepaalde functies vastgelegd, zoals speelvoorzieningen/trapveldjes, de pareltjes in de stad die cultuurhistorisch van waarde zijn, zoals het Rosarium en monumentale bomen.

Belangrijk is dat bewoners feeling krijgen met het groenbeheer. Deelnemers constateren dat er een cursus voor nodig is om te snappen hoe het er in de praktijk aan toe gaat.

WAT ZIJN DE WAARDEN EN FUNCTIES VAN DIT THEMA?

Het thema 'groenbeheer' raakt aan de andere thema's die in het kader van de Groenvisie Amersfoort zijn en worden besproken en de functies en waarden van groen. Een goed beheer bevordert het gebruik van de openbare ruimte, de biodiversiteit, de kwaliteit van het water, de beeldkwaliteit. Zonder goed beheer gaat groen verloren met alle gevolgen van dien voor de stad.

WAT IS EEN REALISTISCH WENSBEELD VOOR 2030?

De stip aan de horizon is dat Amersfoort in 2030 een stad is waar bewoners mede-eigenaar zijn van het groen in de stad en het groen mede-beheren. In 2030 is het groen van de gemeenschap en niet van de gemeente.

VRAGEN AAN DEELNEMERS EN ANDERE GEÏNTERESSEERDEN

Wat vindt u van de rode draden uit de discussie over groenbeheer? Herkent u zich erin? Heeft u aanvullingen?
 Wat vindt u van de zienswijzen die naar voren zijn gebracht? U kunt uw reactie plaatsen op de websites www.groenvisieamersfoort.nl en www.zetamersfoortopdekaart.nl of insturen naar groenvisieamersfoort@gmail.com.

1^e RODE DRAAD – de openbare ruimte moet van bewoners worden

De groenvisie moet de beweging gaan versnellen en versterken van gemeentelijk groen naar gemeenschapsgroen. Participatie van bewoners moet vanzelfsprekend worden, ook als het gaat om groenbeheer.

2^e RODE DRAAD – de openbare ruimte gaat over meer dan groen

De groenvisie heeft een belangrijke sociale component. De openbare ruimte is van grote betekenis voor mensen en groen speelt daarin een belangrijke rol.

3^e RODE DRAAD - de gemeente heeft een bepaalde zorgplicht

De gemeente is verantwoordelijk voor een bepaalde basiskwaliteit. Een niveau van (groen)beheren, waardoor er geen achterstanden ontstaan. Het moet helder zijn waar de zorgplicht zich op richt en waar deze ophoudt.

4^e RODE DRAAD – bewoners moeten feeling krijgen voor groenbeheer

Bewoners moeten uitgenodigd en uitgedaagd worden om locaties zelf te beheren. Een campagnematige aanpak is van belang. Een uithangbord. Trainingen.

DE OOGST VAN DE DISCUSSIE ROND VIJF INVALSHOEKEN

EERSTE INVALSHOEK:
HET BUURTSTATUUT 2030;
wat zijn de rechten en plichten van bewoners?

Algemene visie op beheer

- De structuur van groen zal grotendeels dezelfde zijn in bestaande wijken.
- Het 'groot' onderhoud (riool, stoep etc.) blijft bij de aannemer en gemeente.
- Het openbaar groen, zoals perkjes, stroken en parken zal meer in handen zijn van particulieren; zij doen het onderhoud.

Rechten met betrekking tot zelfbeheer

- De gemeente zal/mag parkjes en stroken uitgeven. Het blijft gemeentebesit. Maar een bewoner heeft het recht om zelfbeheer te vragen. Het is duidelijk aan wie dit gevraagd moet worden.
- De zelfbeheergebieden blijven openbaar toegankelijk.
- Bewoners hebben recht op de inbreng van kennis door de gemeente en ondersteuning bij groot onderhoud.

Plichten met betrekking tot zelfbeheer

- Het moet onderhouden blijven/er goed uit zien (weinig onkruid etc.).
- Als het om een groenstrook is, of andere groene functie heeft, moet dit een groene functie blijven.
- Soms moet het voldoen aan normen gesteld door de gemeente/wet, zoals flora en fauna geluidshinder etc.

TWEDE INVALSHOEK
DE BUURTSCAN IN 2030;
wat en hoe wordt gemeten?

Wie meet voor wie?

Stel de belevingskwaliteit van bewoners voorop, niet de beeldkwaliteit

Meetlat - WAT

- Het gebruik
  - hoeveel mensen zijn er? Bijvoorbeeld aantal kinderen/ jongeren in de wijk
  - wat voor soort activiteiten vinden er plaats in relatie tot rusten, werken, spelen, sporten, picknicken/BBQ'en, tuinieren, ontmoeten
  - hoeveel activiteit is er? Zijn er (georganiseerde) groepsactiviteiten?
- De inrichting, voorvloeiend uit het gebruik
  - voorzieningen als verlichting, bankjes (let op dat die hoog genoeg zijn voor ouderen)
  - openheid/beslotenheid
  - speeltoestellen: speelser, flexibeler
  - water: bewegend, wadi's
  - uitnodiging tot natuurbeleving; educatie
- Diversiteit
  - soortenrijkdom planten
    - percentage bloemen
    - seizoenbeplanting
    - hoge bomen/schaduw
  - soortenrijkdom dieren
    - vogels, insecten, kleine zoogdieren
    - geschiktheid voor bijen, hommels
  - bijzondere planten/dieren
- Ecotoop-benadering/ecotoop-score. [Een ecotoop is een ecologisch gebied met unieke kenmerken met duidelijke grenzen, dus als het ware een klein stuk landschap dat je op een kaart kunt aangeven.] Passend bij het onderliggend landschap; landschapscore
- Bijdrage aan waarde van het vastgoed en positionering van de wijk, de gemeente
- Bijdrage aan het welzijn van bewoners
- Monocultuur versus biodiversiteit
- Foerageermogelijkheden voor vogels, knaagdieren, zoogdiertjes (corridors)
- Eetbaar groen
- Gebruiksgroen
- Bijdrage aan de luchtkwaliteit

Aanpak - HOE

- Scan moet passen bij de wijkopbouw: leeftijd, inrichting/type woning, bevolking, sociale cohesie, reeds aanwezige groen
- Eerst behoefte meten met bewoners. Wat is de ambitie van de wijk?
- Eigenheidjes uit de buurt meetellen: wildbreien, mozaïekjes, plantenbakjes aan lantaarnpalen
- Met de kinderen van de school en de wijk, zodat ze leren om groen te kijken en te beleven
- App: bomenspotter
- Drones
- GeoVisia toegankelijk maken

DERDE INVALSHOEK DE BUURT/WIJK ALS DESKUNDIGE IN 2030; wat betekent dat en hoe regel je dat?

Betekenis

- Terugtrekkende overheid is niet overal even leuk: biodiversiteit, veiligheid openbare ruimte
- De wijk heeft een verleden: ruimtelijke uitleg huizen en tuinen. Zicht op de maatschappelijke verandering
- Afwegingsmethodiek om tot algemeen belang te komen
  - ‘klankbord’ voor wijktaakman ‘organisatie’. Dat kan de wijkraad commissie groen zijn → jaarplan/controle in 2030
  - digitaal prikbord als ingeburgerde tool voor alle incidentele zaken
- Wijkbewoner: de ogen en oren, signaleren en DOEN!
Helpende handjes
  - betrokkenheid wijkbewoners met groene wijkdagen. Uitdagen. Goed voorbeeld geven onder leiding van tuinmannen (m/v)

Aanpak

- Vernieuwing kennis en ‘energie’ door het betrekken van studenten, kennisinstellingen
- ‘Wijkgroenplan’ door bewoners/wijkorganisatie (inclusief budget). Hierin staat de visie van de buurt en de projecten
- De gemeente kan bewoners trainen/advieseren en kennis overdragen/ervaringen uitwisselen
- Gebruik maken van de energie die er is
- Wegnemen van barrières
- Duidelijke afspraken over de inzet van de gemeente en de inzet van bewoners, vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst
- De gemeente faciliteert en bemiddelt, de wijk organiseert
- Niet de aannemer betalen, maar de buurt betalen voor groenaspecten

- De buurt bepaalt de eisen van het bestek. De buurt bepaalt gezamenlijk wat belangrijk is, bijvoorbeeld beleving in plaats van ‘beeldnormen’
- De buurt betrekken bij inrichting/vernieuwing. De buurt weet wat er nodig is en wat niet
- De gemeente raadpleegt de buurt/wijk altijd. Elke buurt/wijk heeft een ‘groen’commissie. Er wordt samengewerkt op basis van gelijkwaardigheid, ‘partnership’
- Experimenteertuin!

VIERDE INVALSHOEK HET WIJKBEHEER IN 2030; hoe ziet dat eruit in een wijk naar keuze?

Algemeen voor iedere wijk

- Grotere variëteit aan bomen
- Minder maaien, bladblazen, snoeien
- Eetbaar groen
- Minder geschoren heggen
- Natuurlijke oevers
- Operatie Steenbreek toepassen op de gemeente zelf
- Onderscheid tussen ecologisch natuurgroen, kijkgroen, gebruiksgroen. Functie toekennen aan ‘structureel groen’ (mooi/zichtgroen, gebruiksgroen, buurtfunctie)
- Leusderkwartier
- Tussen de flats in de Keesomstraat meer uitnodigen tot eigen initiatief
- Groen in de Van Campenstraat van veel hogere ‘kijkwaarde’
- Nieuwland
- Geluidswal: gebruik het talud, geef het een functie

Zelfbeheer met verstand

- Basisbeheer door gemeente. Wat is de basis?
  - De gemeente stelt de basiswaarde vast
  - Buurtbewoners mogen kiezen om de rest in te zetten: cafetariamodel met mogelijkheid tot bijkopen
- Bewoners beïnvloeden het beheer rechtstreeks → maatwerk!!
- Het proces wordt gestimuleerd met een campagne:

VAN GEMEENTELIJK GROEN
NAAR GEMEENSCHAPSGROEN

VIJFDE INVALSHOEK BIODIVERSITEIT EN BEHEER IN 2030; beheer met belangen in balans

Niet beheren op beeldkwaliteit, maar op ecologische kwaliteit.
Wie wordt dan de beheerder?
De gemeente om kwaliteit en diversiteit te behouden.

- Biodiversiteit: beheer in belang van flora en fauna. In belang van het hele systeem, de aarde
- Biodiversiteit is mooi!
- Biodiversiteit door bestemming van gebieden. En door het beheer daarop aan te passen. Dit betekent: keuzes maken: intensief gebruik (honden), extensief gebruik (geen honden). Arme bodems geeft biodiversiteit: verschrallen, maaisel afvoeren
- Gebieden met robuuste vaste planten aanleggen en met variatie. In plaats van niet benut gazon, heesters
- € ?
- Er is de wens tot meer variatie op kleinere schaal t.b.v. de biodiversiteit
- Aanvankelijk is er een belangenafweging geweest door de gemeente. Daarbij zijn meerdere functies vastgesteld. Dit zou opnieuw ter discussie gesteld moeten worden met de betreffende ambtenaar
- Vrijwilligers kunnen een bijdrage leveren aan beheer op kleinste schaal
- Democratie regelen binnen de wijk

Opvallende uitspraken en stof tot nadenken

“Waar begint het: wacht de gemeente af totdat een bewoner/de wijk zich meldt, of nodigt de gemeente actief uit?”

“Iedere wijk zou een ‘tuinmangroep’ moeten hebben, vanuit de coöperatie 033 groen.”

“Vanuit de Nieuwe Erven overwegen we om cursussen aan te bieden hoe je je eigen moestuin start.”

“Je moet de mensen hebben die van het groen gebruik maken. En ook niet-gebruikers!”

“In hoeverre kun je bouwen op particulieren.”